

Avrupa Birliği, Kıbrıs, Ermeni Soykırımı İddiaları, Azınlıklar – Bölücülük, Ege Sorunu, Patrikhane, Heybeliada Ruhban Okulu, IMF Programları Konularında Türkiye'den Ne İstiyor? (*)

Giriş

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri incelenirken, Avrupa Birliği'nin Türkiye'den ne istediği kamuoyuna yeterince açık bir biçimde yansımamaktadır. Öne çıkan talepler, genellikle Avrupa Birliği'nin yürütme organı olan Avrupa Komisyonu'nun raporlarında yer alan isteklerdir. Ancak, Avrupa Birliği'ne yeni üyelerin alınması konusunda söz hakkı olan Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'ye ilişkin görüşleri ve Türkiye'den talepleri, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin diplomatik formülasyonlarından farklı olarak, çok net ve açıktır; bu nedenle de Avrupa Birliği'nin gerçek tutumunu daha doğru bir biçimde yansıtmaktadır.

Bu yazının amacı, Avrupa Birliği'nin, tam üyelik görüşmelerinin başlatılması için önkoşul olarak öne sürdüğü bazı talepleri, Avrupa Parlamentosu ka-

(*) TÜRK-İŞ tarafından Aralık 2001 tarihinde hazırlanan ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e de takdim edilen rapordur.

rarlarıyla ve AB'nin diğ er bazı organlarının ve ç alışma gruplarının belgele-riyle sunmaktır. Bu belgelerin tümüne internet üzerinde erişilebilir.

Avrupa Birliği'nin Kopenhag kriterleri olarak formüle edilen talepleri, de-mokrazi, hukuk devleti, insan hakları, azınlıkların korunması, piyasa ekono-misi gibi başlıkları iç ermektedir. Bu talepler doğrultusunda bazı adımlar atıl-mıştır. Örneğin, uluslararası tahkim, Avrupa Birliği'nin de talepleri arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği'nin bu talepleri yerine getirilirse, Türkiye par-çalanacaktır. Bu taleplerin yerine getirilmesi durumunda Avrupa Birliği'nin üstlendiği tek yükümlölük, tam üyelik görüşmelerine başlanabilmesidir. An-cak, Türkiye'de ekonomik kriz devam ettiği sürece, tam üyelik görüşmeleri-ne başlanabilmesi de olanaklı değildir.

Avrupa Birliği'nin demokratikleşmeye ilişkin taleplerinin ciddiyeti ve sa-mimiyeti de ayrıca tartışılabilir. Ulusal Kurtuluş Savaşımızla da kanıtlandığı gibi, demokratikleşme ancak bağımsızlık ve ulusal egemenlik temelinde ger-çekleştirilebilir. Avrupa Birliği'nin taleplerinin bağımsızlığı ve ulusal ege-menliği böylesine zedelediği koşullarda, kanımızca, samimi bir demokratik-leşme talebinden söz etmek olanaklı değildir. Demokratikleşme ve insan hak-ları adına Sevr Antlaşmasını hortlatmayı amaçlayan bir anlayış söz konu-sudur. Ulusal çıkarlarımızla ve ç alışanların çıkarlarıyla temelden çatışan temel talepler genellikle gözardı edilirken, yalnızca insan hakları ve demokratikleş-meye ilişkin bazı göstermelik talepler belirli çevrelerce sürekli olarak gün-demde tutulduğundan, bunlar bu yazının kapsamı dışında bırakılmıştır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile 31.12.1995 tarihinde girdiği gümrük birli-đi ilişkisi ekonomimize büyük zararlar vermiş, Türkiye'nin elindeki büyük bir kozu AB'ye teslim etmiştir. Halen sürmekte olan görüşmelerle, gümrük birliğinin tarım ürünlerini ve hizmetler sektörünü de kapsamına ç alışılmak-tadır. Avrupa Birliği'nin tarım ürünlerinde ve hizmetler sektöründe uyguladı-đı yüksek standartlar nedeniyle, Türk tarım ürünlerinin bu piyasalara girme-sinde büyük engeller ve zorluklar yaşanacaktır; Türklerin AB ülkelerinde hiz-met sunabilmesi de mümkün olmayacaktır. Tarım ürünleri ve hizmetler sek-törü de gümrük birliği kapsamına alınırsa, ekonomimizdeki çöküş daha da hızlanacaktır. Aynı durum, kamu ihalelerinin karşılıklı olarak açılması için de söz konusudur. Ayrıca, Ulusal Program'da üstlenilen yükümlölük yerine ge-tirilerek yabancıların Türkiye'de ç alışmaları konusunda mevcut kısıtlama ve yasaklamaların kaldırılması durumunda, özellikle eğitilmiş işgücünün işsizli-

ği daha da artacaktır. Yazıda bu konulara girilmemiştir. Yazıyı kısa tutma kaygısıyla, belgelerde yer alan taleplerdeki yinelemeler aktarılmamış, çok önemli olmayan bazı konulara değinilmemiştir.

Avrupa Birliği organları, Türk işçilerine serbest dolaşım hakkının hala verilmemesi, AB'nin Türkiye'ye mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi, AB'ye üye bazı devletlerin Cumhuriyet ve Türk aydınlanması düşmanlarına ve terör örgütlerine verdiği sistemli destek ve çeşitli ülkelerde Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren hukukdışı uygulamalar (Yunanistan'daki Türk azınlığın sorunları, Ege adalarının silahlandırılması, v.b.) konularında ise susmaktadır. Bu suskun tavır da, hukuk, demokrasi, insan hakları konusundaki taleplerin samimiyetsizliğine ilişkin düşüncüyü güçlendirmektedir.

(1) Kıbrıs, (2) Ermeni soykırımı iddiaları, (3) azınlıklar sorunu - bölücülük, (4) Ege sorunu, (5) Patrikhane, (6) Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden faaliyete geçirilmesi, (7) IMF programlarının uygulanması konularındaki bazı AB belgeleri aşağıda sunulmaktadır:

(1) Kıbrıs

Avrupa Birliği, Türkiye'yi Kıbrıs'ta işgalci olarak suçlamakta, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin adadan derhal çekilmesini talep etmektedir. Uluslararası hukuku çiğneyerek Güney Kıbrıs ile üyelik görüşmelerine başlayan AB, bu görüşmelerin Ada'nın toprak ve nüfus bütünlüğü adına yapıldığını iddia etmektedir.

Avrupa Parlamentosu "Başbakan Tansu Çiller'in Kıbrıs'ın gelecekte Avrupa Birliği'ne katılması ile bağlantılı olarak Kıbrıs'ın kuzey tarafının Türkiye'ye olası bütünleştirilmesi konusundaki sözlerine ilişkin açıklamayı teessüfle karşılar; Türkiye'nin Kıbrıs konusunda Gümrük Birliği'nin hükümlerine uymasını ister; Komisyonun ve Konsey'in, Kıbrıs'ın bölünmesini sona erdirmeyi teşvik edecek gerekli adımları atmasını ister ve onlardan, bu soruna bir çözüm bulabilmede yardımcı olmak üzere bir arabulucuyu aday göstermelerini ister." (18.01.1996) ⁽¹⁾.

(1) European Parliament, **Resolution on the situation in Turkey and the offer of a ceasefire made by the PKK** (B4-0060, 0076, 0086 and 0089/96), 18.01.1996.

Avrupa Parlamentosu “**Türk Hükümetinden, özellikle işgalci askeri güçlerin geri çekilmesi** ve Kıbrıs sorununa adil ve uygulanabilir bir çözüm bulunması çağrısında bulunan Birleşmiş Milletler kararlarını kabul etmesini ve uygulamasını ister ve Kıbrıs Hükümeti ile Kıbrıs Türk toplumunun yönetimine de, Kıbrıs sorununa BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun barışçıl bir çözüm aramaya devam etmeleri çağrısını yapar.”(19.09.1996) ⁽²⁾.

Avrupa Parlamentosu “Türkiye’ye adanın askersizleştirilmesini sağlamak amacıyla Kıbrıs’tan askeri güçleri çekmesi için pratik adımlar atması çağrısında bulunur.” (17.09.1998) ⁽³⁾.

Avrupa Parlamentosu “Türk yetkililerinin Kıbrıs konusunda ilgili BM kararlarının kabulü ve uygulanması temelinde ve (Kıbrıs’ın) Avrupa Birliği’ne katılması konusundaki görüşmelerin kesintisiz bir biçimde sürdürülmesinden bağımsız olarak, siyasi bir çözüm bulunmasına bir kez daha aktif bir biçimde katkıda bulunmasını ister.” (06.10.1999) ⁽⁴⁾.

Avrupa Parlamentosu Genişleme Çalışma Grubu tarafından 2000 yılında hazırlanan “Türkiye ve Avrupa Birliği ile İlişkiler” raporunda bu konuda şöyle denilmektedir:

“Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarının yüzde 37’sini yasadışı bir biçimde işgal etmektedir. Genişleme süreci 31 Mart 1998 tarihinde başlatılmıştır ve 10 Kasım tarihinde de aralarında Kıbrıs’ın da bulunduğu ilk ülke grubu ile katılma görüşmeleri başlamıştır. **Üyelik, adanın tümünü kapsamalı** ve adayı bölen anlaşmazlığa barışçıl bir çözümün bulunması sürecini hızlandırmalıdır.” (10.02.2000) ⁽⁵⁾.

(2) European Parliament, **Resolution on the political situation in Turkey** (B4-0986, 0987, 0988, 0989, 0990/96 and B4-0991/96), 19.09.1996.

(3) European Parliament, **Resolution on the Commission Reports on developments in relations with Turkey since the entry into force of the Customs Union** (COM(96)0491-C4-0605/96 and COM (98)0147-C4-02!7/98), 17.09.1998.

(4) European Parliament, **State of relations between Turkey and the European Union** (B5-0120, 0124, 0129 and 0140/1999), 06.10.1999.

(5) European Parliament Secretariat Working Party Task-Force “Enlargement”, **Turkey and Relations with the European Union**, Briefing No.7, PE 167.407/rev.3, Luxembourg, 10 Feb.2000.

Avrupa Parlamentosu “**Türk Hükümetine, kuzey Kıbrıs’taki işgal güçlerini geri çekme çağrısında bulunur.**” (15.11.2000) ⁽⁶⁾.

Avrupa Parlamentosu kararı şöyledir: “Kıbrıs sorununa kapsamlı ve tatmin edici bir çözüm aramada süren tikanıklık, sürmekte olan çabaları zayıflatarak genişleme sürecini ciddi bir biçimde aksatacak niteliktedir...” Avrupa Parlamentosu, “Kıbrıs konusundaki raportörü Bay Jacques Poos’a Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından yöneltilen eleştirileri sert biçimde reddetmektedir.” (25.10.2001) ⁽⁷⁾.

(2) Ermeni Soykırımı İddiaları

Avrupa Parlamentosu 1980’li yıllardan beri **1915-1917 olaylarını Birleşmiş Milletler’in 9 Aralık 1948 tarihli kararındaki “soykırım” tanımına uygun görerek “soykırım” olarak ilan etti ve Türk Hükümetinin bunu kabul etmesini istedi;** Türkiye’nin bu olguyu reddetmesinin Avrupa Birliği üyeliğinin kesin engeli olduğunu açıkladı ⁽⁸⁾.

Avrupa Parlamentosu, “Türk Hükümetine ve Türk Büyük Millet Meclisine, özellikle modern Türkiye devletinin kurulması öncesinde **Ermeni azınlığının maruz kaldığı soykırımın kamuoyu önünde kabulü** ile, Türk toplumunun önemli bir parçasını oluşturan Ermeni azınlığa taze bir destek vermesi çağrısında bulunur.” (15.11.2000) ⁽⁹⁾.

(3) Azınlıklar Sorunu - Bölücülük

Avrupa Birliği, farklı etnik kökenlerden oluşan Türk ulusunu etnik kökenlere göre bölme ve parçalama çabası içindedir. “İnsan hakları” ve “demokra-

(6) European Parliament, **European Parliament resolution on the 1999 Regular Report from the Commission on Turkey’s progress towards accession** (COM(1999) 513 - C5 - 0036/2000 - 2000/2014 (COS)), 15.11.2000.

(7) European Parliament, **Turkey’s progress towards accession (2000) European Parliament resolution on the 2000 Regular Report from the Commission on Turkey’s progress towards accession** (COM(2000) 713 - C5 - 0613/2000 - 2000/2014 (COS)), 25.10.2001.

(8) Grosser, A., **Le Crime et la Memoire**, Flammarion, s.202, Paris, 1989, aktaran Timur, Taner, **1915 ve Sonrası, Türkler ve Ermeniler** (2. Baskı), Imge Yay., Ankara, 2001, s.20.

(9) European Parliament, **European Parliament resolution on the 1999 Regular Report from the Commission on Turkey’s progress towards accession** (COM(1999) 513 - C5 - 0036/2000 - 2000/2014 (COS)), 15.11.2000.

si” adına yapılan bu girişim, terör örgütlerini teşvik etme ve destekleme noktasına kadar gelmiştir. Aralarında Avrupa Birliği ülkelerinin de bulunduğu ülkelere imzalanan Lozan Antlaşmasında Türkiye’de yalnızca Ermeni, Rum ve Musevilerin “azınlık” olduğu açıkça belirtilmekle birlikte, Avrupa Birliği, Türk ulusunu oluşturan çeşitli etnisiteleri “azınlık” başlığı altında değerlendirmekte ve bölücülere destek vermektedir. Avrupa Parlamentosu’nun cüretkarlığı, Güneydoğu Anadolu’ya “Kürdistan” diyebilecek kadar fazladır.

Avrupa Birliği, devlet yetkilerinin merkezi idareden mahalli idarelere devrini savunmakta ve bu amaçla mahalli idareler reformu yasa tasarısının kabulünü istemektedir: “Merkezi idarenin mahalli yönetim üzerindeki denetimi güçlü olmaya devam etmektedir. Daha öte bir ademimerkeziyetçiliği amaçlayan ve halen bakanlıklar arasında görüşülmekte olan mahalli yönetime ilişkin yasa taslağının kabul edilmesi beklenmektedir.” (8.11.2000) ⁽¹⁰⁾.

Avrupa Toplulukları Ekonomik ve Sosyal Komitesi’nin bu konudaki görüşü şöyledir:

“Türk Devletinin bütünlüğü, yalnızca Kürtlerin kendi dillerini kullanma ve öğrenme hakkıyla ve gelenek ve göreneklerinin varlığını sürdürmesiyle, fakat aynı zamanda **uygun düzeylerde idari özerklikle** de uyumlu olabilenlidir.” (22 Aralık 1993) ⁽¹¹⁾.

Avrupa Parlamentosu, “Türk Hükümetine, PKK’ya ve diğer Kürt örgütlerine, Kürt konusuna şiddete dayanmayan ve siyasi bir çözüm bulmaları için ellerinden gelen tüm çabayı göstermeleri için çağrıda bulunur; PKK’ya şiddetten kaçınması çağrısını yapar; Türk Hükümetine ve Büyük Millet Meclisine, güneydoğu bölgesindeki soğağa çıkma yasağının kaldırılması ve Kürt kökenli vatandaşlarının, Türkiye’nin toprak bütünlüğünün garanti edildiği ve buna saygı gösterildiği güvencesiyle, kendi kültürel kimliklerini açıklamalarına izin verecek yol ve araçları düşünmesi çağrısını yapar.” (13.12.1995) ⁽¹²⁾.

(10) Commission of the European Communities, **Turkey 2000, 2000 Regular Report from the Commission on Turkey’s Progress Towards Accession**, 8 November 2000, s.12.

(11) Economic and Social Committee of the European Communities, **Opinion, Relations Between the European Union and Turkey**, CES 1314/93, Brüksel, 22 December 1993, s.3.

(12) European Parliament, **Resolution on the human rights situation in Turkey** (B4-1530/rev.,1534 and 1559/95), 13.12.1995.

Avrupa Parlamentosu, “Türk vatandaşlarının Türkiye içinde bir tür kültürel özerklik için barışçıl yollardan çaba gösterme haklarını tanır.” (18.01.1996) ⁽¹³⁾

Avrupa Parlamentosu, “PKK Başkanı tarafından tek taraflı olarak ateşkes ilan edilmesini memnuniyetle karşılar ve bunu 13 Aralık 1995 tarihli çağrısına ilk olumlu adım olarak değerlendirir; Türk Hükümetinin bu davranışı sorununa barışçıl bir çözüm bulma doğrultusunda olumlu bir katkı olarak göreceğini umut ettiğini açıklar ve Türkiye’de tüm ilgililere, bu fırsattan yararlanarak güneydoğu bölgesindeki sorunların şiddete dayanmayan ve siyasal bir çözüm bulma amacıyla ulusal düzeyde bir diyalogu başlatmanın yol ve araçlarını düşünmeleri için çağrıda bulunur.”(18.01.1996) ⁽¹⁴⁾.

Avrupa Parlamentosu, “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Türkiye’nin Doğusunda son zamanlarda gerçekleştirdiği askeri operasyonlardan ve PKK tarafından 15 Aralık 1995 tarihinde ateşkes ilan edilmiş olmasına rağmen barışçıl bir çözüm sağlama çabalarını reddetmesinden büyük kaygı duymaktadır.” (20.06.1996) ⁽¹⁵⁾.

Avrupa Parlamentosu, “Yeni hükümetten, düşüncelerini özgürce açıklama ve insan hakları ilkeleri ile çelişen yasalara göre suç işledikleri için hüküm giymiş olan mahkumların serbest bırakılmasını sağlayacak biçimde düzenlenmiş bir genel af ilan etmesini ve halen yargılanmakta olanlar aleyhindeki davaların sona erdirilmesini talep eder ve özellikle Bayan Leyla Zana ile DEP’in diğer üç üyesinin derhal serbest bırakılması çağrısını yineler.” (20.06.1996) ⁽¹⁶⁾.

Avrupa Parlamentosu, “çıkılmazı aşmak ve sorunun barışçıl biçimde siyasi bir çözüme doğru gidebilmesi için, ülkenin güney doğusundaki askeri

(13) European Parliament, **Resolution on the situation in Turkey and the offer of a ceasefire made by the PKK** (B4-0060, 0076, 0086 and 0089/96), 18.01.1996.

(14) European Parliament, **Resolution on the situation in Turkey and the offer of a ceasefire made by the PKK** (B4-0060, 0076, 0086 and 0089/96), 18.01.1996.

(15) European Parliament, **Resolution on human rights and the situation in Turkey** (B4-0769, 0797, 0820 and 0828/96), 20.06.1996.

(16) European Parliament, **Resolution on human rights and the situation in Turkey** (B4-0769, 0797, 0820 and 0828/96), 20.06.1996.

operasyonları durdurması ve tüm Kürt örgütlerle görüşmelere başlaması için Türk Hükümetine çağrıda bulunur.” (20.06.1996) ⁽¹⁷⁾.

Avrupa Parlamentosu, “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Türkiye’nin doğusunda kısa bir süre önce sürdürdüğü askeri operasyonlardan ve **Kürdistan’daki anlaşmazlığa** barışçıl bir çözüm bulma yollarını aramayı reddetmesinden büyük kaygı duymaktadır.” (19.09.1996) ⁽¹⁸⁾.

Avrupa Parlamentosu, “**Türkiye’nin kuzey Irak’ta bir güvenlik bölgesi yaratma niyetini mümkün olan en sert terimlerle reddeder** ve bu girişimi ciddi bir uluslararası hukuk ihlali olarak değerlendirir ve Türkiye’yi bu plandan vazgeçmeye ikna etmesi için AB Konseyi’ne çağrıda bulunur.” (19.09.1996) ⁽¹⁹⁾.

“İtalyan vatandaşı olan Dino Frisullo 21 Mart 1998 günü Diyarbakır’da Kürt Yeni Yılı (“Nevroz”) kutlamalarına katıldığı ve Kürt halkının temel haklarını desteklemek için gösteri yaptığı için tutuklanmıştır... Avrupa Parlamentosu, (1) Türk yetkililerine İtalyan vatandaşı Dino Frisullo’yu derhal serbest bırakmaları çağrısında bulunur ve bu doğrultuda İtalyan Hükümeti tarafından yapılan talebi destekler; (2) Barışçıl “nevroz” kutlamaları sırasında Türk güvenlik güçlerinin davranışlarını kınar.” (02.04.1998) ⁽²⁰⁾.

Avrupa Parlamentosu “Güneydoğu’daki çelişkinin çözümünün yalnızca siyasal olarak sağlanabileceği görüşünü yeniden vurgular ve Kürt kimliğinin yasal olarak tanınmasını sağlamayı amaçlayan önerileri ve taraflar arasında diyalogu ve görüşmeleri teşvik edecek ulusal ve uluslararası girişimleri destekler; ateşkese duyulan ihtiyaca işaret eder ve Türk yetkililerinin, Kürt soru-

(17) European Parliament, **Resolution on human rights and the situation in Turkey** (B4-0769, 0797, 0820 and 0828/96), 20.06.1996.

(18) European Parliament, **Resolution on the political situation in Turkey** (B4-0986, 0987, 0988, 0989, 0990/96 and B4-0991/96), 19.09.1996.

(19) European Parliament, **Resolution on the political situation in Turkey** (B4-0986, 0987, 0988, 0989, 0990/96 and B4-0991/96), 19.09.1996.

(20) European Parliament, **Resolution on the arrest and detention of the Italian citizen Dino Frisullo in Turkey** (B4-0409, 0411, 0412 and 0420/98), 02.04.1998.

nuna görüşmeler yoluyla sağlanacak barışçıl bir çözüm aramaları için çağrıda bulunur.” (17.09.1998) ⁽²¹⁾.

Avrupa Parlamentosu, **“Türk yetkililerinden, Türkiye’deki tüm Kürtlerin haklarını tanımalarını ve yerleri değiştirilen tüm Kürtlerin evlerine dönmelerinin kolaylaştırılmasını ister.”** (20.06.1996) ⁽²²⁾.

Avrupa Parlamentosu, **“Kuzey Irak’ın işgalini lanetler ve PKK terörizmiyle başetme ihtiyacının uluslararası sınırların ihlal edilmesini haklı kılmadığını düşünür.”** (17.09.1998) ⁽²³⁾.

Avrupa Parlamentosu **“(1) Bay Öcalan’a verilen cezayı lanetler ve ölüm cezasının kullanılmasına kesin muhalefetini tekrarlar; ... (8) Türkiye’ye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Bay Öcalan hakkında verilen karar konusunda alacağı herhangi bir karara uyması çağrısında bulunur; (9) Bay Öcalan’ın idam edilmesinin Avrupa’da güvenlik ve istikrar açısından önemli etkilerinin olacağına ve Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne bütünleşme sürecine zarar vereceğine inanır; (10) Kürt halkının siyasal, sosyal ve kültürel haklarını tanıyan bir çözüm bularak Türkiye’deki anlaşmazlığın nedenlerine çözüm bulması konusunda Türk Hükümeti’ne çağrıda bulunur ve bu bağlamda gerekli demokratik reformların uygulanması gerektiği görüşünü benimser; ... (12) Konsey’e ve Üye Devletlere, Türkiye’de Kürt sorununa siyasi bir çözümün uygulanabilmesinde yardımcı olmak için gerekli tüm önlemleri almaları çağrısını yineler.”** (22.7.1999) ⁽²⁴⁾.

Avrupa Parlamentosu, **“(9) Türkiye’deki Kürt sorununa bir çözüm bulma konusunda Türk Hükümeti’nin çabalarının Türkiye’de demokrasi, insan hakları ve azınlık hakları için önemli sonuçları olacağına ve Türkiye’yi Kopen-**

(21) European Parliament, **Resolution on the Commission Reports on developments in relations with Turkey since the entry into force of the Customs Union** (COM(96)0491-C4-0605/96 and COM (98)0147-C4-0217/98), 17.09.1998.

(22) European Parliament, **Resolution on human rights and the situation in Turkey** (B4-0769, 0797, 0820 and 0828/96), 20.06.1996.

(23) European Parliament, **Resolution on the Commission Reports on developments in relations with Turkey since the entry into force of the Customs Union** (COM(96)0491-C4-0605/96 and COM (98)0147-C4-0217/98), 17.09.1998.

(24) European Parliament, **Resolution on the death sentence on Mr Öcalan and the future of the Kurdish question in Turkey** (B5-0006, 0012, 0018, 0023 and 0026/99), 22.7.1999.

hag kriterlerini yerine getirmeye önemli ölçüde yakınlaştıracığına inanmaktadır ve Kürt toplumuna da davasını barışçıl araçlarla sürdürmesi çağrısını yapar. (10) Bu çerçevede Türk yetkililerine bir kez daha Bay Öcalan hakkında verilen ölüm cezasını yerine getirmeme çağrısını yapar ve ayrıca Türk Büyük Millet Meclisi'nden idam cezaları konusunda mevcut fiili uygulamayı yapmama durumunu Türkiye'de ölüm cezasının resmen kaldırılmasına dönüştürmesini ister." (6.10.1999) ⁽²⁵⁾.

Avrupa Parlamentosu Genişleme Grubu tarafından 2000 yılı başlarında hazırlanan "Türkiye ve Avrupa Birliği ile İlişkiler" raporunda şöyle denilmektedir:

"1998 yılının başında Kürt sığınmacıların bazı AB ülkelerine gelmesi sonrasında, **AB Kurumları Türk Hükümetinden Kürt halkına uyguladığı baskılara siyasi bir çözüm bulmasını istedi**; Türkiye'den, kuzey Irak'taki askeri operasyonlarını durdurması istendi. (Avrupa) Parlamentosu, 15 Ocak 1998 tarihli kararıyla, bu sorunun çözümü için uluslararası düzeyde girişimde bulunması için Avrupa Birliği'ne çağrıda bulundu ve Konsey'e ve Üye Devletlere de Kürtlere karşı insan hakları ihlalleri sorununu Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nda gündeme getirmeleri çağrısını yaptı." (10.02.2000) ⁽²⁶⁾.

Avrupa Parlamentosu, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği görüşüyle bir plan doğrultusunda Kopenhag kriterlerini yerine getirecekse, Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasının hayati önemde olduğunu vurguladı." (10.02.2000) ⁽²⁷⁾.

(25) European Parliament, **State of relations between Turkey and the European Union** (B5-0120, 0124, 0129 and 0140/1999), 06.10.1999.

(26) European Parliament Secretariat Working Party Task-Force "Enlargement", **Turkey and Relations with the European Union**, Briefing No.7, PE 167.407/rev.3, Luxembourg, 10 Feb.2000.

(27) European Parliament Secretariat Working Party Task-Force "Enlargement", **Turkey and Relations with the European Union**, Briefing No.7, PE 167.407/rev.3, Luxembourg, 10 Feb.2000.

Avrupa Parlamentosu “Türk yetkililerine, Kürt toplumunun siyasi temsilcileriyle, özellikle de ülkenin güneydoğusundaki kentlerin belediye başkanlarıyla, diyaloga girmeleri çağrısında bulunur.” (15.11.2000) (28).

Avrupa Parlamentosu “Avrupa Parlamentosu Sakharov Ödülü sahibi Leyla Zana'nın ve düşünceleri nedeniyle hapse atılmış olan Kürt kökenli eski milletvekillerinin serbest bırakılmalarını talep eder.” (15.11.2000) (29).

Avrupa Komisyonu Genişlemeden Sorumlu Genel Müdürlüğü Türkiye Masası Şefi Alain Servantie 20 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi adına PKK Başkanlık Konseyi'ne bir mektup gönderdi ve Avrupa Komisyonu'nun azınlıklar politikasını anlattı. Mektubu, PKK'ya “derin saygılarını” sunarak bitirdi (30).

(4) Ege Sorunu

Avrupa Birliği, Ege sorununda Yunanistan'ın tezlerini desteklemekte ve Türkiye'yi tehdit etmektedir.

Avrupa Parlamentosu, “Doğu Ege'de Kardak adası ile ilgili olarak Türkiye'nin provokatif askeri operasyonlarından kaygı duymaktadır...Kardak adası, 1923 yılındaki Lozan Antlaşması, 1932 yılında İtalya ve Türkiye arasındaki Protokol ve 1947 Paris Antlaşmasına göre Oniki Ada adalar grubuna dahildir ve 1960'lı yıllardaki Türk haritaları bile bu adaları Yunan toprağı olarak göstermektedir.” (15.02.1996) (31).

Avrupa Parlamentosu, “(1) Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin bir Üye Devleti olan Yunanistan'ın egemenlik haklarını tehlikeli bir biçimde ihlal et-

(28) European Parliament, **European Parliament resolution on the 1999 Regular Report from the Commission on Turkey's progress towards accession (COM(1999) 513 - C5 - 0036/2000 - 2000/2014 (COS)), 15.11.2000.**

(29) European Parliament, **European Parliament resolution on the 1999 Regular Report from the Commission on Turkey's progress towards accession (COM(1999) 513 - C5 - 0036/2000 - 2000/2014 (COS)), 15.11.2000.**

(30) **Milliyet ve Radikal, 2.12.2000.**

(31) European Parliament, **Contestation of sovereign rights of a Member State (situation in the Aegean Sea), Resolution on the provocative actions and contestation of sovereign rights by Turkey against a Member State of the Union (B4-0146, 0154, 0164, 0245, 0249 and 0254/96), 15.02.1996.**

mesinden ve Ege'deki askeri gerginliğin artmasından ciddi biçimde kaygı duymaktadır;... (3) **Yunanistan'ın sınırlarının aynı zamanda Avrupa Birliği'nin dış sınırlarının parçası olduğunu vurgular.**" (15.02.1996) ⁽³²⁾.

Avrupa Parlamentosu, Türkiye'den "Ege'deki, özellikle Kardak Adasına ve kıta sahanlığının sınırlarının belirlenmesine ilişkin olarak, farklılıkların giderilmesine çalışılmasında uluslararası hukuk ilkelerine saygı gösterilmesini" istemektedir. (17.09.1998) ⁽³³⁾.

(5) Patrikhane

Avrupa Parlamentosu, Eyüp Kaymakamlığına bağlı Fener Rum Patrikhanesi'ne evrensel bir nitelik kazandırılmasını talep etmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nun 24 Ekim 1996 tarihli bir kararında İstanbul yerine iki yerde, Bizans İmparatorluğu dönemindeki adıyla "Konstantinapolis" sözcüğü kullanılmakta ve Patrikhane'nin ekümenik (evrensel) olduğu çeşitli yerlerde ilan edilmektedir. İlgili kararın bir bölümü şöyledir:

Avrupa Parlamentosu, "dünyanın her tarafındaki milyonlarca Ortodoks Hristiyan için **Konstantinopolis'teki** Patrikhane'nin önemini gözönünde bulundurarak, ...Türk yetkililerinin Ekümenik Patrikhanenin tam olarak korunması konusundaki yükümlülüklerinin farkında olarak, ...Ekümenik Patrikhanenin ve diğer dinsel yerlerin binalarının korunması için gerekli önlemleri alması için Türk yetkililerine çağrıda bulunur." (24.10.1996) ⁽³⁴⁾.

(32) European Parliament, **Contestation of sovereign rights of a Member State (situation in the Aegean Sea), Resolution on the provocative actions and contestation of sovereign rights by Turkey against a Member State of the Union** (B4-0146, 0154, 0164, 0245, 0249 and 0254/96), 15.02.1996.

(33) European Parliament, **Resolution on the Commission Reports on developments in relations with Turkey since the entry into force of the Customs Union** (COM(96)0491-C4-0605/96 and COM (98)0147-C4-0217/98), 17.09.1998.

(34) European Parliament, **Resolution on violations of religious freedom in Turkey** (BA-1132, 1134, 1156, 1163 and 1179/96), 24.10.1996.

(6) Heybeliada Ruhban Okulu'nun Yeniden Faaliyete Geçirilmesi

Avrupa Parlamentosu, "Grek yayılcılığının Harp Okulu" olan Heybeliada Ruhban Okulu'nun ⁽³⁵⁾ tekrar açılmasını istemektedir.

Avrupa Parlamentosu, "Patrikhane'ye doğrudan bağlı olan Heybeliada Ruhban Okulu'nun derhal yeniden açılması çağrısında bulunur." (24.10.1996) ⁽³⁶⁾.

Avrupa Komisyonu 2000 yılına ilişkin İlerleme Raporu'nda "Heybeliada'daki Ruhban Okulu'nun kapalı kalması konusu da dahil olmak üzere, 1923 Lozan Antlaşması kapsamında olsunlar olmasından, Müslüman olmayan tüm kesimlerin somut taleplerinin gerektiği gibi incelenmesi gerektiğini" belirtmektedir. (8.11.2000) ⁽³⁷⁾.

Avrupa Komisyonu, bu konuda Türkiye'yi şöyle eleştirmektedir:

"Ancak Hristiyan kiliseleri, özellikle mülkiyetle ilgili olarak, zorluklarla karşı karşıya bulunmaya devam etmektedir. Heybeliada'daki Ortodoks Ruhban Okulu'nun 1971 yılında kapatılması konusunda bir ilerleme bildirilememiştir. Çeşitli kiliselerin yasal statülerinin tanınmamış olması, dini persone-

(35) İlhan, Suat, **Avrupa Birliğine Neden Hayır, Jeopolitik Yaklaşım**, İstanbul, 2000, s.126.

Bu konunun önemi, Avrupa Birliği'nin bu konuya verdiği önemde de ortaya çıkmaktadır. Türk Ortodoks Patrikhanesi Basın Sözcüsü Sevgi Erenerol, Ulusal Kanal'da kendisiyle yapılan görüşmede, bu okul konusunda şunları söylemektedir: "Heybeliada Ruhban Okulu hiçbir zaman kapanmadı. Sadece ... 'yüksek okullar özel olamaz, devletleştirilmeli' dendi. Özellikle dini okullar için geçerliydi bu yasa. Burada Fener Rum Patrikhanesi'ne bir teklif yapıldı. Siz bugün eğitiminizi bizim ilahiyat fakültelerimizden birisine bağlı olarak devam ettirin, denildi. Fakat onların amacı din eğitimi yapmak değil. Tamamiyle siyasi bir mekanizmanın bir kolunu oluşturmuşlardır. Ruhban Okulu, Patrikhane'ye ekümenik patrik statüsünü kazandırmak için gerekli. Bu uğurda Cumhuriyet yasalarına uymadılar. Ruhban Okulu'nun bir üniversiteye bağlanmasını kabul etmediler, açık bıraktılar. 71'den 72'ye kadar bir yıl eğitim yapıldı. Daha sonra Patrikhane, öğrenci bulunamadığı için hükümete "biz bu okulu kapatacağız" diye başvurdu. Türk Hükümeti bunu doğru bulmadığı için okulun kapanmasını kabul etmedi." **Aydınlık**, 9.12.2000, s.17.

(36) European Parliament, **Resolution on violations of religious freedom in Turkey** (BA-1132, 1134, 1156, 1163 and 1179/96), 24.10.1996.

(37) Commission of the European Communities, **Turkey 2000, 2000 Regular Report from the Commission on Turkey's Progress Towards Accession**, 8 November 2000, s.18.

lin Türkiye'ye erişebilmesi de dahil olmak üzere, bazı kısıtlar yaratmaktadır.”
(13.11.2001) ⁽³⁸⁾.

(7) IMF Programlarının Uygulanması

Avrupa Birliği IMF politikalarının uygulanmasını talep etmektedir; çünkü Uluslararası Para Fonu'nun yönetiminde AB ülkelerinin payı yüzde 29,88'dir. AB'yi oluşturan ülkelerin oy oranları aşağıda sunulmaktadır ⁽³⁹⁾ :

Almanya	6,02
Avusturya	0,88
Belçika	2,14
Danimarka	0,77
Finlandiya	0,59
Fransa	4,97
Hollanda	2,39
İngiltere	4,97
İrlanda	0,40
İspanya	1,42
İsveç	1,12
İtalya	3,27
Lüksemburg	0,14
Portekiz	0,41
Yunanistan	0,39

AB'nin IMF politikalarını destekleyen çizgisi, AB tarafından Akdeniz programı çerçevesinde (MEDA) dağıtılan paradan yararlanabilmek için konulan koşulda da görülmektedir. “Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Çerçevesinde Ekonomik ve Toplumsal Yapıların Reformuna Eşlik Edecek Mali ve Teknik

(38) Commission of the European Communities, **2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession** (SEC(2001) 1756), s.27.

(39) <http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm>

Önlemler Konusundaki 23 Temmuz 1996 tarihli Konsey Tüzüğü'nün (EC.No.1488/96) 2/A/I/b maddesi şöyledir ⁽⁴⁰⁾ :

“Bu destekleme programlarından faydalanacak ülkelerin aşağıda belirtilen yeterlilik ölçütünü sağlamış olmaları gerekmektedir: İlgili ülke, makro-ekonomik düzeydeki reformların etkinliği ve ölçüsü ile uyum içerisinde, Bretton-Woods kurumları (IMF ve Dünya Bankası) tarafından onaylanmış bir reform programını gerçekleştirmeli veya bu kurumlarla uyum içinde benzer olan programları, onlar tarafından finansman destekleri şart olmasa da, uygulamalıdır.”

Avrupa Birliği, IMF'nin Türkiye'de uygulattığı programları tüm gücüyle desteklemektedir:

Avrupa Parlamentosu, “ülkeyi finansal krizden çıkarmak için gerekli olan ekonomik reformların uygulanmasında Türk Hükümeti tarafından yapılan girişimleri memnuniyetle karşılar; ekonomiye istikrar kazandırmak için gerçekleştirilen bu çabanın ürünlerini vermeye başladığına inanır.” (25.10.2001) ⁽⁴¹⁾.

Aynı görüş, Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan 2001 İlerleme Raporu'nda da yer almaktadır. IMF'ye verilen niyet mektupları ve IMF ile yapılan stand-by düzenlemesi konusunda şu değerlendirme yapılmaktadır:

“IMF ve Dünya Bankası tarafından finansal destek sağlanmış ve yeni ekonomik planın uygulanma boyutuyla ilgili önemli sayıda yasa 2001 yılının ikinci çeyreğinde hızlı bir biçimde kabul edilmiştir. **Bu reformların amacı krizin aşılması ve AB üyeliği için ekonomik kriterlerin yerine getirilmesine yardımcı olmaktır.**” (13.11.2001) ⁽⁴²⁾.

Avrupa Birliği organları Türkiye'de hızlı bir özelleştirmeyi savunmakta ve bu konuda yeterli hızda hareket edilmediğinden yakınmaktadır.

(40) Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Gn.Md., 1985-1999 Yılları Arasında Uygulanan Avrupa Birliği Akdeniz (MEDA) Programı Kapsamında Sağlanan Hibe-lerin Kullanılmasına İlişkin Rehber, Ankara, 1997, s.3.

(41) European Parliament, **Turkey's progress towards accession (2000) European Parliament resolution on the 2000 Regular Report from the Commission on Turkey's progress towards accession** (COM(2000) 713 - C5 - 0613/2000 - 2000/2014 (COS)), 25.10.2001.

(42) Commission of the European Communities, **2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession** (SEC(2001) 1756), s.14.

Avrupa Komisyonu tarafından 8 Kasım 2000 tarihinde açıklanan İlerleme Raporu ⁽⁴³⁾ ve 13 Kasım 2001 tarihinde açıklanan İlerleme Raporunda ⁽⁴⁴⁾ da bu görüş ifade edilmektedir

Avrupa Komisyonu tarımda IMF'nin dayattığı politikaları savunmaktadır. **Komisyon'a göre, subvansiyonlar kaldırılmalı, AB'de olduğu gibi doğrudan gelir desteğine geçilmelidir (8.11.2000) ⁽⁴⁵⁾.**

Avrupa Komisyonu, Türkiye sendikacılık hareketinin "mezarda emeklilik" olarak nitelendirdiği ve "sosyal güvenlik reformu" adı altında sürdürülen uygulamaları da desteklemekte ve bunlara acilen ihtiyaç olduğunu belirtmektedir:

"Türk sosyal güvenlik sisteminde reform yapılması sürmekte olan bir süreçtir ve buna acilen ihtiyaç bulunmaktadır." (8.11.2000) ⁽⁴⁶⁾.

Sonuç

Üyelik görüşmelerine başlamak için bu talepleri öne süren, bu talepler yerine getirildiğinde üyelik görüşmelerinin başlaması konusunda garanti vermeyen, tam üyelik konusunu daha uzun yıllar gündeme almayacağını açıklayan bir Avrupa Birliği, Türkiye'ye dostça mı yaklaşmaktadır? Avrupa Birliği'ni yalnızca insan hakları ve demokrasi konusundaki talepleriyle ele alanlar, ulusal çıkarlarımızla ve ayrıca özel olarak çalışanların çıkarlarıyla taban tabana zıt olan yukarıdaki talepleri bilmemekte midir, yoksa bilip de çeşitli nedenlerle susmakta mıdır?

(43) Commission of the European Communities, **Turkey 2000, 2000 Regular Report from the Commission on Turkey's Progress Towards Accession**, 8 November 2000, s.53-54. Ayrıca bkz. Commission of the European Communities, **1999 Regular Report from the Commission on Turkey's Progress Towards Accession**, s.37: "Özelleştirilmenin sürdürülmesi gereklidir."

(44) Commission of the European Communities, **2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession (SEC(2001) 1756)**, s.72.

(45) Commission of the European Communities, **Turkey 2000, 2000 Regular Report from the Commission on Turkey's Progress Towards Accession**, 8 November 2000, s.43.

(46) Commission of the European Communities, **Turkey 2000, 2000 Regular Report from the Commission on Turkey's Progress Towards Accession**, 8 November 2000, s.49-50.